

บทที่ 1

อนุสัญญาไซเตสกับพันธะทางกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในของประเทศไทย

1.1 ลักษณะและสาระสำคัญของอนุสัญญาไซเตส

1.1.1 ความเป็นมาของอนุสัญญา

การให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่าเพื่อไม่ให้สูญพันธุ์ในระดับระหว่างประเทศเป็นแนวความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นในต้นทศวรรษที่ 1970 ก่อนหน้านั้นการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าระหว่างประเทศมีอยู่อย่างกว้างขวางและมีอัตราสูงโดยขาดกฎหมายควบคุมอย่างเป็นเอกภาพ ประเทศต่าง ๆ ได้อาศัยกฎหมายภายในของตนในทางการค้าระหว่างประเทศอย่างกระจัดกระจาย¹ เป็นผลให้ทรัพยากรชีวิตป่าเหล่านั้นลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วและไม่อาจทดแทนได้ใหม่ในระบบนิเวศน์ของโลก ความสูญสิ้นไปอย่างถาวรของชีวิตป่าดังกล่าวได้กลายเป็นความล่อแหลมที่อาจเกิดขึ้นในระดับอันตรายอย่างยิ่ง ในที่สุดประชาคมโลกจึงได้ร่วมมือกันเพื่อคุ้มครองป้องกันการสูญสิ้นไปของชีวิตป่าเหล่านั้นอย่างเป็นกระบวนการโดยอาศัยกฎหมายระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตป่าทั้งหลายจนถึงคนรุ่นต่อไป

สหภาพระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (The International Union for Conservation of Nature and Natural Resources : IUCN) ได้เรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญต่อการนำเข้าสัตว์ป่า

---

¹ International Trade in Endangered Species Under C.I.T.E.S.
: Direct Listing VS Reserve Listing 15 (Cornell INT'L L.J., 1982) :
107-108.

โดยอาศัยมาตรการภายในอย่างรัดกุม ในปี ค.ศ. 1960 ภายหลังจากนั้นอีก 3 ปี ได้ผ่านข้อมติเกี่ยวกับการส่งออกและนำเข้าสัตว์ป่าต่าง ๆ ซึ่งมีชื่อว่า " An International Convention on Export Transit of Rare or Threatened Wildlife Species or Their Skins and Trophies " ในปี ค.ศ. 1964 ปรากฏร่างแรกเกี่ยวกับข้อมติดังกล่าวที่จะจัดทำเป็นกฎหมายขึ้น อีก 5 ปีต่อมาสมัชชาใหญ่ได้แสดงรายชื่อชนิดพันธุ์ต่าง ๆ จากทั่วโลกที่จะให้ควบคุมครอง และในปี ค.ศ. 1971 ก็สามารถยกร่างที่สองสำเร็จ²

การประชุมขององค์การสหประชาชาติ ณ กรุงสตอกโฮล์ม ในปี ค.ศ. 1972 เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (The United Nation Stockholm Conference on the Human Environment) มีการรับรองข้อเสนอแนะที่ 99.3 ในเรื่องการรับรองร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศซึ่งเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์โดยสมาชิก 88 ประเทศ หลังจากนั้นในวันที่ 3 มีนาคม ค.ศ. 1973 ประเทศต่าง ๆ จำนวน 21 ประเทศ ได้ลงนามรับรองอย่างเป็นทางการต่ออนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ณ กรุงวอชิงตัน³ ประเทศสหรัฐอเมริกา

²Willel Wijnstekers, The Evolution of CITES, A reference to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora. The Secretarial of Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (Lausanne, 1990), P.VII.

³The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, Mar 3, 1973, 27 U.S.T. 1087, TIAS1 No. 8249, 9 93 U.N.T.S. 243 ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่าอนุสัญญาไซเตส

อนุสัญญาฉบับนี้ได้มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1975⁴ ภายหลังจากการให้สัตยาบันของประเทศต่าง ๆ จำนวน 10 ประเทศ ปัจจุบันภาคีอนุสัญญานี้มีอยู่ถึง 111 ประเทศ⁵

อนุสัญญาไซเตสนับเป็นหนึ่งในสามอนุสัญญา ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารของสหภาพระหว่างประเทศว่าด้วยการอนุรักษ์ธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ (IUCN) มีสำนักงาน ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้รับการสนับสนุนและก่อตั้งโดยโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Environment Program : UNEP) และกองทุนสัตว์ป่าโลก (World Wildlife Fund) มีสมาชิกทั้งรัฐบาลและเอกชนกว่า 501 หน่วยงานจาก 114 ประเทศ มีหน่วยงานติดตามรวบรวมข้อมูล (The Conservation Monitoring Center : CMC) ตั้งอยู่ ณ ประเทศสหราชอาณาจักร มีหน่วยงานเครือข่ายทั่วโลก (Trade Record Analysis of Flora and Fauna in Commerce : TRAFFIC) ถึง 11 แห่ง ได้แก่ ออสเตรเลีย, ออสเตรเลีย, เบลเยียม, ฝรั่งเศส, เยอรมันนี, อิตาลี, เนเธอร์แลนด์, ญี่ปุ่น, สหรัฐอเมริกา, ฮ่องกง และมาเลเซีย⁶

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴เอกสารเผยแพร่เรื่องอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์, กองอนุรักษ์สัตว์ป่า, กรมป่าไม้, ม.ป.บ.

⁵ภาคีประเทศที่ 111 คือ ประเทศเม็กซิโก เข้าเป็นภาคีเมื่อ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1991 (Press Release, n.p., July 12, 1991)

⁶TRAFFIC South East Asia (Kualalumpur, 1991)

ปัจจุบันอนุสัญญาไซเตส เป็นอนุสัญญาที่ดีกว่าประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์สัตว์ป่าและพืชป่า⁷ อย่างไรก็ตามการหลีกเลี่ยงที่จะปฏิบัติตามอนุสัญญานี้ยังคงเป็นปัญหาสำคัญอยู่ต่อไป

1.1.2 ลักษณะของอนุสัญญา

เป็นสนธิสัญญาประเภทพหุภาคีซึ่งประสงค์ที่จะให้เป็นความตกลงระหว่างรัฐเท่านั้น

มุ่งต่อการคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ของโลก โดยอาศัยการควบคุมการค้าระหว่างประเทศซึ่งสัตว์ป่าและพืชป่าเหล่านั้น ด้วยวิธีการตรวจสอบแหล่งกำเนิดหรือแหล่งที่มาของสัตว์ป่าและพืชป่าจากเอกสารกำกับ การส่งออก นำเข้า และการส่งผ่านด่าน พร้อมทั้งมีมาตรการในระหว่างประเทศในระดับหนึ่ง⁸ ที่จะควบคุมการปฏิบัติตามอนุสัญญาของรัฐภาคีต่าง ๆ ทั้งนี้ อนุสัญญาได้แบ่งประเภทของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ควบคุมตามอนุสัญญานี้ออกเป็น 3 บัญชี เพื่อความสะดวกและชัดเจนต่อการควบคุมตามอนุสัญญา ซึ่งประเทศสมาชิกสามารถเพิ่มหรือลดจำนวนของประเภทของชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่จะให้ควบคุมนี้ได้ตามความเหมาะสมของกาลสมัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷Heppes & McFadden, "The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora : Improving the Prospects for Preserving Our Biological Heritage" 5 (B.U. INT'L L.J., 1987) : 229.

⁸อนุสัญญาไซเตส ข้อที่ 13 คู่มือฉบับแรก

อาจกล่าวได้ว่าอนุสัญญาไซเตสเป็นอนุสัญญาที่เลือกใช้วิธีการควบคุม (Control) การค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่ามากเสียยิ่งกว่าเป็นการ ห้ามเด็ดขาดหรือห้ามเลย

ทั้งนี้เพราะแนวความคิดที่ว่า การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ควรจะ ดำเนินควบคู่กันไป ดังนั้นการควบคุมโดยระบบไซเตสจึงต้องอาศัยข้อคิดต่าง ๆ จากที่ประชุม ของภาคี ซึ่งมีลักษณะเป็นกลไก เพื่อการดำเนินการประสานกับ "Management Authorities" และ "Scientific Authorities" ของประเทศภาคีต่าง ๆ เป็น สำคัญ

และโดยที่ระบบไซเตสเป็นการควบคุมและอาศัยข้อมติตนเอง จึงทำให้ เกิดปัญหาในทางปฏิบัติของภาคีมากมาย (Implementation) โดยเฉพาะเรื่องข้อบัพ ต่าง ๆ และการปฏิบัติตามข้อมติ ซึ่งจะได้ทำการศึกษาต่อไปในรายละเอียดในบทที่ 2 และ 3

1.1.3 สาระสำคัญของอนุสัญญา

โดยที่สัตว์ป่าและพืชป่าดังกล่าวนี้มีคุณค่าเพิ่มขึ้นตลอดเวลาซึ่งปรากฏาน- รูปของสุนทรียภาพ วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม การพักผ่อนหย่อนใจ และเศรษฐกิจ แก่มวล มนุษย์ตลอดจนย่อมไม่อาจหาสิ่งใดมาทดแทนได้ในระบบธรรมชาติของโลก ดังนั้นประชาชน และรัฐต่าง ๆ จึงสมควรที่จะ เป็นผู้มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่าของตนให้ดีที่สุด ทั้งยังต้องดำเนินการให้ความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศเพื่อไม่ให้มีการหาประโยชน์ จากการค้าระหว่างประเทศจนเกินสมควรอีกด้วย อนุสัญญาระหว่างประเทศจึงเป็นมาตรการ ที่เหมาะสมและจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวนี้

แนวความคิดพื้นฐานของอนุสัญญาไซเตส ก็เพื่อคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่า หลายชนิดของบรรดาประเทศต่าง ๆ ที่กำลังจะสูญพันธุ์ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ป่าและ พืชป่าในประเทศกำลังพัฒนา) อันเนื่องมาจากการค้าระหว่างประเทศซึ่งปรากฏอยู่แล้วใน

อารัมภบทของอนุสัญญาที่กำหนดให้รัฐสมาชิก เล็งเห็นคุณค่าและความจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชป่าไว้เพื่อชนรุ่นนี้และรุ่นต่อไป

หลักการสำคัญของอนุสัญญาไซเตส มุ่งที่จะให้ความคุ้มครองต่อสัตว์ป่า และพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์โดยอาศัยความตกลงระหว่างประเทศในรูปของอนุสัญญา เพื่อ กำหนดมาตรการควบคุมการนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านแดน ตลอดจนการบรรจุหีบห่อเพื่อการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าเหล่านั้นในระดับระหว่างประเทศ⁹

สาระสำคัญของอนุสัญญาไซเตสมีดังต่อไปนี้

ก. อนุสัญญานี้จะควบคุมการส่งสัตว์ป่า ซากของสัตว์ป่า พืชป่า ซากของพืชป่า ออกนอกประเทศภาคี หรือส่งผ่านแดนประเทศภาคี หรือส่งเข้าไปในประเทศภาคี¹⁰

อนุสัญญาไซเตส ข้อที่ 1 (ค) ระบุว่า "การค้า" หมายถึง การส่งออก การส่งกลับออกไป การนำเข้า หรือการนำเข้ามาจากทะเล

ข้อที่ 1 (ง) ระบุว่า "การส่งกลับออกไป" หมายถึง การส่งออกซึ่งตัวอย่างพันธุ์ใด ๆ ซึ่งได้เคยนำเข้ามาแล้ว

ข้อที่ 1 (ข) ระบุว่า "ตัวอย่างพันธุ์" หมายถึง สัตว์หรือพืชไม่ว่าจะยังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว ตลอดจนชิ้นส่วนใด ๆ ที่สามารถดูออกได้ว่าเป็นของชนิดพันธุ์นั้น หรือส่วนแตกแขนงมาจากชนิดพันธุ์นั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹ เอกสารเรื่องอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์, กองอนุรักษ์สัตว์ป่า, กรมป่าไม้, ม.ป.ป.

¹⁰ เอกสารคำชี้แจงรายละเอียดประกอบอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (CITES), กองอนุรักษ์สัตว์ป่า, กรมป่าไม้, ม.ป.ป.

ข้อที่ 1 (ก) ระบุว่า "ชนิดพันธุ์" หมายถึง ชนิดพันธุ์ ชนิดพันธุ์ย่อยหรือเผ่าพันธุ์ของชนิดพันธุ์นั้นซึ่งถูกแบ่งแยกตามลักษณะภูมิศาสตร์

ข้อที่ 1 (จ) ระบุว่า "การนำเข้ามาจากทะเล" หมายถึงการขนส่งเข้าไปในรัฐซึ่งตัวอย่างพันธุ์ชนิดใด ๆ ที่เก็บหาได้จากท้องทะเลที่ไม่ได้อยู่ในอาณาเขตของรัฐใด

ข. อนุสัญญาได้แบ่งประเภทของสัตว์ป่าและพืชป่าซึ่งควบคุมตามอนุสัญญาไว้เป็น 3 ประเภท กล่าวคือ¹¹

สัตว์ป่าหรือพืชป่าตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 (Appendix I) หมายถึงสัตว์ป่าหรือพืชป่าที่หายากมากและใกล้จะสูญพันธุ์ ห้ามให้มีการค้าโดยเด็ดขาด ยกเว้นแต่จะเป็นกรณีพิเศษจริง ๆ การนำเข้าก็ติ การนำเข้าผ่านแดนก็ติ การส่งออกก็ติ จะต้องมีการพิจารณาอย่างเข้มงวดกวดขันเป็นพิเศษ ตลอดจนจะต้องได้รับความยินยอมจากประเทศที่จะนำเข้าเสียก่อน ประเทศที่จะส่งออกถึงจะออกใบอนุญาตส่งออกให้ได้ การพิจารณาอนุญาตดังกล่าวนี้ทั้งของฝ่ายที่จะนำเข้าและประเทศที่จะส่งออกต้องคำนึงถึงและปฏิบัติตามเงื่อนไขหลายประการอย่างเคร่งครัดเช่น คำนึงถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น ๆ หรือการไม่ทำให้สัตว์ป่าหรือพืชป่านั้นสูญพันธุ์ไปนั่นเอง และพิจารณาว่าไม่ใช่การส่งออกเพื่อจุดประสงค์ทางการพาณิชย์ แต่ห้ากระทำได้เพียงเพื่อการศึกษาทางวิชาการเท่านั้น และได้รับการรับรองจากเจ้าหน้าที่ทางวิชาการและปฏิบัติการแล้วว่าจะไม่เกิดความเสียหายอย่างใด ๆ ตลอดจนสัตว์ป่าหรือพืชป่านั้นจะต้องได้รับการดูแลรักษาใน

¹¹Willem Wijnstckers, The Evolution of CITES, A reference to the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (Lausanne, 1990), P.10-12.

ระหว่างการเดินทางเป็นอย่างดีด้วย¹² เป็นต้น ทั้งนี้เป็นไปตามอนุสัญญาไซเตสข้อที่ 2 และ 3

ตัวอย่างสัตว์ป่าและพืชป่าตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 นี้ได้แก่ จระเข้ น้ำจืด จระเข้ น้ำเค็ม ช้างเอเชีย และกล้วยไม้หายากบางชนิด¹³

สัตว์ป่าหรือพืชป่าตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 (Appendix II)

หมายถึงสัตว์ป่าหรือพืชป่าที่หาได้ยากแต่ยังไม่ถึงกับใกล้จะสูญพันธุ์ แต่หากปล่อยให้มีการส่งออกโดยไม่มีการควบคุมแล้วก็จะทำให้สูญพันธุ์ได้ สัตว์ป่าหรือพืชป่ากลุ่มนี้อนุญาตให้ทำการค้าได้ แต่ต้องมีการควบคุมไม่ให้เกิดความเสียหายหรือลดจำนวนของชนิดพันธุ์นั้นอย่างรวดเร็ว โดยประเทศผู้ส่งออกจะต้องออกหนังสืออนุญาตเพื่อการส่งออก และรับรองว่าการส่งออกแต่ละครั้งนั้นจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่าหรือพืชป่าชนิดพันธุ์ดังกล่าวในธรรมชาติ ดังนั้นการนำเข้ากิติ การนำผ่านแดนกิติ การส่งออกกิติ จะต้องได้รับอนุญาตและปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในอนุสัญญานี้ ดังระบุไว้ในข้อที่ 2 และ 4

สัตว์ป่าหรือพืชป่าในกลุ่มนี้ตามปรกติจะมีปริมาณมากกว่ากลุ่มที่ระบุไว้ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ตัวอย่าง เช่น นกแก้วนิม ชะมด พืชประเภท ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิง (*Nepenthes spp*)¹⁴

สัตว์ป่าหรือพืชป่าตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 (Appendix III)

หมายถึงสัตว์ป่าหรือพืชป่าที่ตามปรกติยังมีอยู่ในปริมาณมากและสามารถอนุญาติให้ส่งออกได้เป็นจำนวนมาก สัตว์ป่าหรือพืชป่าชนิดพันธุ์ดังกล่าวถ้าหากอยู่

¹² Ibid, P.13.

¹³ เอกสารเรื่องอนุสัญญาไซเตส, กรมป่าไม้, คู 9

¹⁴ เอกสารเรื่องอนุสัญญาไซเตส, กรมป่าไม้, คู 9

ในความคุ้มครองตามกฎหมายของประเทศภาคีใด และประเทศนั้นต้องการความร่วมมือจาก ประเทศภาคีอื่น ๆ ให้ความช่วยเหลือ การส่งออกก็จะต้องได้รับอนุญาตและมีหนังสือรับรองเพื่อการ ส่งออกจากประเทศต้นกำเนิดว่าจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความอยู่รอดตามธรรมชาติ ของชนิดพันธุ์นั้น ๆ ทั้งนี้ประเทศที่ร้องขอความร่วมมือดังกล่าวไม่จำเป็นต้องขอความเห็น ขอบจากที่ประชุมภาคี เพียงแต่แจ้งให้สำนักงานเลขาธิการทราบก็สามารถใช้บังคับได้แล้ว ทั้งนี้เป็นไปตามอนุสัญญาไซเตสข้อที่ 2 และ 5

ตัวอย่างของชนิดพันธุ์ในกลุ่มนี้เช่น กวาง "Black Buck" ของ ประเทศเนปาล เป็นต้น¹⁵

การกำหนดว่าสัตว์ป่าหรือพืชป่าชนิดพันธุ์ใดบ้างที่จะรวมอยู่ในบัญชีแนบ ท้ายหมายเลขใดนั้น จะมีการร่วมกันกำหนดโดยประเทศภาคี โดยจะร่วมประชุมกันทุก ๆ 2 ปี ทั้งนี้นอกจากจะเพื่อกำหนดชนิดพันธุ์ดังกล่าวแล้ว ยังจะเป็นการทบทวนผลการปฏิบัติตาม อนุสัญญาเท่าที่ผ่านมา อาทิ มาตรการการควบคุมปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เป็นต้น เพื่อเสาะหาแนวทางแก้ไขหรือข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการต่อไป สำหรับชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 นั้น บางประเทศอาจจะเสนอขอเลื่อนมาอยู่ ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 ก็ได้ ถ้าประเทศดังกล่าวนั้นร้องขอและสามารถแสดงให้เห็น ได้ว่าสามารถเพาะเลี้ยงได้และเป็นที่ยินยอมของที่ประชุม¹⁶

การร่วมประชุมดังกล่าวข้างต้นนั้นเป็นไปตามอนุสัญญาไซเตสข้อที่ 11 และการเสนอขอเปลี่ยนแปลงรายชื่อชนิดพันธุ์ในแต่ละบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาดังกล่าวนั้นเป็น ไปตามข้อที่ 15¹⁷

¹⁵ เอกสารเรื่องอนุสัญญาไซเตส, กรมป่าไม้, คู 9

¹⁶ อนุสัญญาไซเตสข้อที่ 15 และข้อที่ 5.14

¹⁷ คูภาคผนวก

ค. อนุสัญญานี้ได้กำหนดข้อยกเว้นและบทบัญญัติพิเศษอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าไว้บางประการได้แก่¹⁸

ระเบียบบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาทั้งสามหมายเลขจะไม่ใช้บังคับการขนส่งผ่านหรือขนถ่ายตัวอย่างพันธุ์ภายในประเทศในความควบคุมของศุลกากร

ระเบียบบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาทั้งสามหมายเลขจะไม่ใช้บังคับการส่งออกหรือส่งกลับออกไปซึ่งตัวอย่างพันธุ์นั้นได้รับมาก่อนอนุสัญญานี้จะใช้บังคับกับตัวอย่างพันธุ์นั้นและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการได้ออกใบรับรองให้แล้ว

ระเบียบบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาทั้งสามหมายเลขจะไม่ใช้บังคับตัวอย่างพันธุ์ที่เป็นสมบัติส่วนตัวหรือเครื่องใช้ในครัวเรือน ยกเว้นถ้าเป็นตัวอย่างพันธุ์ที่มีชื่อรวมอยู่ในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาหมายเลข 1 และเจ้าของได้มาจากภายนอกรัฐที่ตนมีถิ่นที่อยู่และมีการนำเข้ามา หรือ ถ้าเป็นตัวอย่างพันธุ์ที่มีชื่อรวมอยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2 นั้น เจ้าของได้รับมาจากภายนอกรัฐที่ตนมีถิ่นที่อยู่และรัฐ ภายนอกที่ว่านั้นเป็นการขนย้ายออกมาจากป่าหรือการขนย้ายออกมาจากป่านั้นต้องกำหนดให้มีการออกใบอนุญาตส่งออกล่วงหน้าเสียก่อนจึงจะสามารถส่งออกได้

ตัวอย่างพันธุ์ที่มีชื่อรวมอยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1 ถ้าได้มาด้วยวิธีการขยายพันธุ์ในคอกหรือการขยายพันธุ์เทียมเพื่อสำหรับเอาไว้ค้า ให้ถือว่าเป็นตัวอย่างพันธุ์ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 2

ระเบียบบัญชีแนบท้ายทั้งสามบัญชีใช้บังคับกับการขมิที่ไม่ว่าในทางการค้า การบริจาค หรือการแลกเปลี่ยนระหว่างนักวิทยาศาสตร์หรือสถาบันทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้จดทะเบียนไว้กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการของรัฐ เกี่ยวกับตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้ง ตัวอย่างพันธุ์อื่น ๆ ของพืชชนิดที่เก็บรักษา ตกแห้ง หรือตรึงไว้ ตลอดจนตัวอย่างพันธุ์พืชที่ยังมีชีวิตอยู่ที่ได้ปีบยาให้ความเห็นชอบจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการแล้ว

¹⁸ อนุสัญญาไซเตสข้อที่ 7 ภาคผนวก

เจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการอาจนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายตัวอย่างพันธุ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของสวนสัตว์เคลื่อนที่ คณะละครสัตว์ การจัดการดำเนินการด้านเกษตรนิทรรศการทางพืช หรือนิทรรศการเคลื่อนที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นการยกเว้นข้อกำหนดในเรื่องเกี่ยวกับตัวอย่างพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายทั้งสามหมายเลขนั้นก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่อนุสัญญาระบุ

ง. ให้มีการตรวจสอบและควบคุมการค้าโดยความร่วมมือกันในระดับประเทศ กล่าวคือจะต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของแต่ละประเทศตามที่อนุสัญญาระบุ ซึ่งถือเป็นมาตรการระหว่างประเทศตั้งระบุไว้ในข้อที่ 13 และมีสำนักงานเลขาธิการเป็นผู้ประสานงานตั้งระบุไว้ในข้อที่ 12¹⁹

จ. ให้มีการตรวจสอบและควบคุมการค้าโดยใช้มาตรการของประเทศภาคี โดยจะต้องมีการออกกฎหมายภายในประเทศนั้น ๆ สำหรับให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการอย่างน้อยหนึ่งหน่วยทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ตามข้อที่ 9 กฎหมายภายในดังกล่าวนี้จะต้องกำหนดโทษสำหรับการค้าหรือการมีไว้ในครอบครองที่ละเมิดอนุสัญญา อีกทั้งกำหนดห้ามการรับหรือส่งกลับออกไปยังรัฐที่ส่งเข้ามา โดยไม่ถูกต้องตามอนุสัญญา ดังระบุไว้ในข้อที่ 8²⁰

ฉ. อนุสัญญาฯ เต็มเป็นอนุสัญญาที่ไม่เปิดให้รัฐสมาชิกตั้งข้อสงวนทั่วไป เพื่อไม่ปฏิบัติตามส่วนหนึ่งส่วนใดของอนุสัญญา อย่างไรก็ตามหากรัฐสมาชิกมีความประสงค์จะแก้ไขรายชื่อแนบท้ายทั้ง 3 ประเภทนั้นก็ย่อมทำได้ ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในอนุสัญญาฯ เต็ม ข้อที่ 15, 16 เท่านั้น

ช. ในกรณีข้อพิพาทที่เกี่ยวกับการตีความหรือการตีบทบัญญัติของอนุสัญญาให้มีการเจรจา ในระหว่างภาคีที่มีข้อพิพาทนั้น ถ้าหากว่ายังไม่สามารถยุติได้ก็อาจเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโรตุลาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาลอนุญาโรตุลาการประจำ ณ กรุงเฮก

¹⁹ดูภาคผนวก

²⁰ดูภาคผนวก

อนึ่งรูปแบบของการจัดซื้อพิพาท รวมทั้งประสิทธิภาพของการจัดซื้อพิพาทย่อมขึ้นอยู่กับความยินยอมของรัฐประกอบกับบรรยากาศทางการเมืองในขณะนั้นด้วย และแม้ว่าอนุญาโตตุลาการจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการเจรจา ถ้าจะต้องมีข้อพิพาททางกฎหมายเกิดขึ้น แต่การเจรจาก็เป็นวิธีการที่ดีที่จะไม่ก่อให้เกิดพันธกรณี ซึ่งต้องปฏิบัติเมื่อมีการตัดสินคดีเกิดขึ้นโดยวิธีการทางกฎหมายเช่นในวิธีการทางอนุญาโตตุลาการ²¹

1.1.4 การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาของประเทศไทยและประโยชน์ที่ได้รับ

ประเทศไทยได้ร่วมประชุมและลงนามในอนุสัญญาไซเตสเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2516 ณ กรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา²² ได้รับมติเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากรัฐสภาให้ดำเนินการเข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญานี้ได้เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2525²³ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ลงนามในสัตยาบันสารเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2525

สำหรับเหตุผลและความจำเป็นของการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานั้น เนื่องจากประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาสัตว์ป่าและพืชป่าถูกทำลาย ทั้งโดยสาเหตุที่มาจากภายในและที่มาจากภายนอกประเทศเช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย กล่าวคือประเทศที่เจริญแล้วมีความต้องการทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้จากประเทศที่กำลังพัฒนา จึงได้มีการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²¹ชุมพร บัจจุสานนท์, ทฤษฎีและกระบวนการวิธีของกฎหมายระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ : นิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 26-27.

²²คำชี้แจงรายละเอียดประกอบอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์, รายงานการประชุมรัฐสภา. เล่มที่ 2. ครั้งที่ 6-12 (กรุงเทพฯ, 2525), หน้า 99.

²³เรื่องเดียวกัน, หน้า 100.

สิ่งมีชีวิตป่าและพืชป่ากันอย่างกว้างขวางและเป็นจำนวนมาก จนเป็นเหตุให้สัตว์ป่าและพืชป่าของประเทศไทยลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว บางชนิดใกล้จะสูญพันธุ์ไป เช่น นกบางชนิด กล้วยไม้ป่า รองเท้านารี สมุนไพรบางชนิด เป็นต้น แม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายและเจ้าหน้าที่คอยควบคุมดูแลการส่งสัตว์ป่าและพืชป่าอยู่บ้างก็ตามแต่ ก็ยังไม่เพียงพอ กฎหมายที่มีอยู่ได้ออกใช้มานานจนไม่เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เจ้าหน้าที่ยังขาดแคลน ตลอดจนงบประมาณที่จำกัด ทำให้การควบคุมดูแลไม่ทั่วถึงและขาดประสิทธิภาพ ประกอบกับการลักลอบส่งสัตว์ป่าและพืชป่าออกนอกประเทศนั้น ในหลาย ๆ กรณีไม่สามารถอาศัยกฎหมายและเจ้าหน้าที่ดำเนินการได้ หลายครั้งไม่สามารถยับยั้งการกระทำของพ่อค้าที่มีเล่ห์เหลี่ยมได้ ตัวอย่างเช่น พ่อค้าในประเทศไทยได้ลักลอบส่งสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าของประเทศไทยเข้าไปในประเทศที่ใกล้เคียง เช่น ลาว กัมพูชา หรือพม่า จากนั้นก็ดำเนินการส่งต่อออกไปยังอีกประเทศหนึ่งแล้ววกกลับมาเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้ง ซึ่งเมื่อถึงตอนนั้นก็อาจกลายเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมายไปแล้ว แม้ว่าเจ้าหน้าที่ของประเทศไทยจะทราบดีว่าสัตว์ป่าที่ส่งผ่านแดนเข้ามาดังกล่าวเป็นสัตว์ป่าของประเทศไทย เพราะว่ามีสัตว์ป่าชนิดนั้นอยู่แต่เพียงในประเทศไทยเท่านั้น เจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถจะดำเนินการอะไรได้ ประเทศไทยจึงต้องคำครหาจากประเทศต่าง ๆ เป็นที่เสียหายเรื่อยมา

หากถ้าประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสัญญาไซเตสนี้แล้ว ก็จะมีอำนาจในการตรวจสอบทั้งสัตว์ป่าและพืชป่าตลอดจนซากเหล่านั้น ที่ส่งออก นำเข้า และที่ผ่านแดนเข้ามายังประเทศไทย นอกจากนั้นยังจะทำให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นภาคีสัญญานี้สามารถควบคุมการส่งออกสัตว์ป่าและพืชป่าตลอดจนซากเหล่านั้นจากประเทศไทยได้ กล่าวคือประเทศภาคีจะตรวจสอบว่าสัตว์ป่าหรือพืชป่าหรือซากนั้น ๆ ที่ได้ส่งเข้ามา ได้รับความอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายประเทศไทยแล้วหรือไม่ ประการใด หากปรากฏว่าเป็นการลักลอบนำเข้าก็จะต้องดำเนินคดีตามกฎหมาย ดังนั้นอนุสัญญานี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยับยั้งการลักลอบส่งสัตว์ป่าและพืชป่าหรือซากเหล่านั้นอย่างได้ผล เพราะบังคับให้มีการตรวจสอบกันทั้งประเทศต้นทางที่ส่งออกและประเทศปลายทางที่นำเข้า

ภายใต้อนุสัญญาไซเตสนี้จะมีสัตว์ป่าของประเทศไทยได้รับความคุ้มครอง ไม่น้อยกว่า 214 ชนิด และพืชป่าอีกไม่น้อยกว่า 50 ชนิด นอกจากนั้นยังสามารถเพิ่มและลดจำนวนชนิดของสัตว์ป่าและพืชป่าที่จะให้มีการควบคุมตามอนุสัญญาได้ตามความเหมาะสมแล้วแต่กาลสมัย

1.2 พันธะของการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาไซเตสของประเทศไทย

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาไซเตสแล้ว โดยรัฐบาลประเทศสมาพันธ์สวิส เป็นผู้เก็บรักษาสัตยาบันสารและได้จดทะเบียนรับมอบสัตยาบันสารเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2526 ดังนั้นการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาไซเตสของประเทศไทยจะมีผลนับตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2526 ตามบทบัญญัติข้อที่ 22 วรรค 2 อนุสัญญาไซเตส

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาไซเตส โดยตั้งข้อสงวนเกี่ยวกับชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส จำนวน 6 ชนิดพันธุ์ ได้แก่

1. *Crocodylus siamensis*
2. *Crocodylus porosus*
3. *Varanus bengalensis*
4. *Varanus salvator*
5. *Python molurus bivittatus*
6. *Python reticulatus*

ต่อมาเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2530 ประเทศไทยได้ถอนข้อสงวนนี้ทั้งหมด ยกเว้น *Varanus salvator* และในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2530 ประเทศไทยได้เสนอรายชื่อชนิดพันธุ์เข้าสู่บัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 ได้แก่ *Pitta guajana* และ *Pitta gurneyi* ปัจจุบันประเทศไทยไม่มีข้อสงวนใด ๆ แล้ว

1.2.1 พันธะต่อประเทศภาคีอนุสัญญาไซเตส

อนุสัญญาไซเตสจะใช้บังคับแต่เฉพาะรัฐที่เป็นภาคีเท่านั้น และการเข้าเป็นภาคีสามารถกระทำได้ด้วยการให้สัตยาบัน การยอมรับ การเห็นชอบ หรือการภาคยานุวัติ เมื่อเป็นภาคีแล้วรัฐภาคีนั้นมีพันธะที่จะต้องเคารพและปฏิบัติตามอนุสัญญา และตามที่อนุสัญญากำหนดไว้²⁴

หลักการลงนามตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสนธิสัญญานั้น มีอยู่ 2 ลักษณะ กล่าวคือ ลักษณะแรก หากไม่ได้กำหนดไว้ในอนุสัญญาไว้เป็นการเฉพาะ สนธิสัญญาย่อมมีผลเมื่อลงนาม ลักษณะที่สอง สนธิสัญญาทุกภาคีส່วนมากจะกำหนดไว้ว่าจะให้สนธิสัญญานั้นมีผลบังคับเมื่อใด ดังปรากฏในอนุสัญญาเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ข้อที่ 24 วางหลักเอาไว้ว่า

"สนธิสัญญาจะเริ่มมีผลบังคับใช้ตามวิธีและในวันที่สนธิสัญญากำหนดหรือตามที่รัฐที่ร่วมเจรจาจะพึงตกลง และเมื่อรัฐใดแสดงความยินยอมรับข้อผูกพันตามสนธิสัญญาภายหลังจากที่สนธิสัญญามีผลบังคับใช้แล้ว ก็จะต้องถือว่าสนธิสัญญานั้นมีผลบังคับใช้เฉพาะกับรัฐนั้น นับแต่วันที่ได้แสดงความยินยอม เว้นแต่สนธิสัญญาจะระบุเป็นอย่างอื่น"

²⁴ผลที่เกิดกับประเทศไทยเมื่อเร็ว ๆ นี้คือ ประเทศภาคีกว่าร้อยประเทศ ประกาศคว่ำบาตร (Ban) ไม่ให้นำเข้าสินค้าประเภทพิชป่าและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ป่าของไทย (มีนาคม 2534) โดยอ้างว่าประเทศไทยไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงในอนุสัญญาไซเตส กล่าวคือรัฐบาลไทยปล่อยให้มีการค้าสัตว์ป่าและพิชป่าอย่างเสรี โดยเฉพาะปล่อยให้ประเทศเพื่อนบ้านของไทยซึ่งไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาไซเตส ใช้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการส่งออกสัตว์ป่าและพิชป่าหายาก นอกจากนั้นยังอ้างว่ากฎหมายของประเทศไทยล้ำสมัย อนุวัติการอนุสัญญาไซเตสไม่ได้

อย่างไรก็ตามเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2535 ในการประชุมใหญ่ประจำปีของไซเตส ณ กรุงโรดเกียวก ก็ได้มีการรับพิจารณายกเลิก "CITES Ban" ต่อประเทศไทยแล้ว

อนุสัญญาไซเตส ข้อที่ 22 กำหนดว่าอนุสัญญาฉบับนี้จะเริ่มใช้บังคับ 90 วัน ภายหลังจากวันมอบสัตยาบันสาร สารยอมรับ สารเห็นชอบ หรือภาคยานุวัติสารฉบับที่สิบ (กล่าวคือ มีการเข้าร่วมแล้ว 10 รัฐขึ้นไป) ไว้ยังรัฐบาลผู้รับมอบ (คือรัฐบาลสหพันธ์สวิส) แล้ว

ส่วนการบอกเลิกอนุสัญญาไซเตส ภาคิสามารถกระทำเมื่อใดก็ได้ โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังรัฐบาลผู้รับมอบ และจะมีผล 12 เดือนหลังจากรัฐบาลผู้รับมอบได้รับแจ้งแล้วตามความในอนุสัญญาไซเตสข้อที่ 2

1.2.2 พันธะของการตั้งข้อสงวน (Reservations) ตามบทบัญญัติของอนุสัญญา

อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ข้อที่ 2 (ง) ใ้คำห้คำนิยามของคำว่า "ข้อสงวน (reservations) ไว้ว่า หมายถึง แถลงการณ์ฝ่ายเดียวไม่ว่าจะเขียนหรือเรียกชื่ออย่างใดโดยรัฐในขณะลงนาม ให้สัตยาบัน ยอมรับ หรือให้ความเห็นชอบ หรือภาคยานุวัติสนธิสัญญา โดยมุ่งที่จะยก หรือแก้ไขผลทางกฎหมายของบทบัญญัติบางข้อในสนธิสัญญาที่จะใช้บังคับกับรัฐนั้น อาจกล่าวได้ว่าข้อสงวนเป็นวิธีการ "จำกัดความผูกพัน" ตามสนธิสัญญาพหุภาคีเท่านั้นคือรัฐตน (reserving state) จะไม่รับพันธะที่จะปฏิบัติทั้งหมดหรือรับที่จะปฏิบัติบางส่วน หรือว่ารัฐตนเข้าใจความหมายของข้อกำหนดนั้นว่าอย่างไร²⁵ นั่นเอง

²⁵ อดิ ศรีสฐบุตร, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง (กรุงเทพฯ :

อย่างไรก็ตาม ข้อสงวน เปรียบเสมือนเงื่อนงำหนึ่งในความผูกพันตามสนธิสัญญาของรัฐภาคีที่แสดงการตีความข้อผูกพันต่าง ๆ ในสนธิสัญญาที่จะมีต่อตน หลายครั้งจึงปรากฏว่ารัฐตั้ง ข้อสงวนอย่างคลุมเครือหรือไม่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องจากเหตุผลทางการเมืองภายในและมักแสดงออกในรูปของคำประกาศินเชิงตีความ (De'clarations interpre'tatives)²⁶ ซึ่งบางครั้งก็มิใช่เป็นข้อสงวน ถ้าหากคำประกาศดังกล่าวไม่ได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขผลทางกฎหมายของสนธิสัญญานั้น

อนึ่ง สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้เคยออกข้อมติที่ 598 (VI) ลงวันที่ 12 มกราคม ค.ศ. 1952 สนับสนุนความเห็นแนะนำของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (Advisory Opinion) ในปี ค.ศ. 1951²⁷ กรณีถ้าสนธิสัญญาไม่มีข้อกำหนดเรื่องข้อสงวนเอาไว้ผลจะเป็นอย่างไร และศาล I.C.J.²⁸ ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของข้อสงวนในกรณีที่สนธิสัญญาไม่ได้บัญญัติเรื่องการตั้งข้อสงวนไว้ว่า รัฐคู่สัญญาอาจตั้งข้อสงวนได้ แม้จะไม่ได้ได้รับความยินยอมเห็นชอบจากรัฐคู่สัญญาอื่นทุกรัฐก็ตาม ถ้าข้อสงวนนั้นไม่ขัดกับวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญา²⁹

ศูนย์วิทยพัชกร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁶J.G. Starke, An Introduction to International Law, 8th ed. (London : Butterworth, 1977), P.641.

²⁷The Genocide Convention Case.

²⁸The International Court of Justice.

²⁹Sir Ian Sinclair, The Vienna Convention on the Law of Treaties, Second edition (Manchester : Manchester University Press, 1984) PP.56-58.

อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับข้อสงวนไว้ ณ ข้อที่ 19 ถึงข้อที่ 23 ซึ่งสรุปได้ดังนี้³⁰

1. สิทธิในการตั้งข้อสงวนนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าทำได้ในขณะที่มีการลงนาม การให้สัตยาบัน การให้ความเห็นชอบ หรือการภาคยานุวัติ แต่สิทธิดังกล่าวก็มีข้อจำกัดดังนี้คือ

ก. ในกรณีที่สนธิสัญญานั้นมีข้อกำหนดไว้ห้ามการตั้งข้อสงวนอย่างชัดเจน กรณีเช่นนี้จะมีการตั้งข้อสงวนไม่ได้

ข. ในกรณีที่สนธิสัญญาได้กำหนดประเภทของข้อสงวนไว้อย่างชัดเจน กรณีเช่นนี้การจะตั้งข้อสงวนนอกเหนือจากที่สนธิสัญญากำหนดไว้ย่อมไม่สามารถทำได้

ค. ในกรณีที่ข้อสงวนนั้นขัดกับวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญา กรณีเช่นนี้ข้อสงวนดังกล่าวย่อมไม่สามารถทำได้ (ข้อที่ 19)

2. สิทธิในส่วนของรัฐคู่สัญญาอื่นนั้น อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ข้อที่ 20 ได้วางหลักเกณฑ์เอาไว้ว่า ข้อสงวนที่ทำขึ้นตามข้อกำหนดในสนธิสัญญาไม่ต้องการยอมรับจากรัฐคู่สัญญาอื่นอีก เว้นแต่สนธิสัญญาจะกำหนดให้ทำเช่นนั้น (ข้อที่ 20 วรรค 1)³¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁰Bowett, Reservations to Non-restricted Multilateral Treaties (London, 1976), PP.68-74.

³¹ประสิทธิ์ เอกบุตร, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง เล่ม 1 สนธิสัญญา (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534), หน้า 98.

3. ผลของการตั้งข้อสงวนตามข้อที่ 19, 20 และ 23 ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 กับรัฐภาคีอื่น ๆ ย่อมมีผลเป็นการแก้ไขผลของสนธิสัญญาสำหรับรัฐที่ทำข้อสงวนกับรัฐคู่สัญญาอื่น เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องข้อสงวนนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ ระหว่างรัฐที่ตั้งข้อสงวนกับรัฐคู่สัญญาอื่น ๆ ย่อมเป็นไปตามข้อสงวน (ข้อที่ 21 วรรค 1) แต่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐคู่สัญญาอื่น ๆ ด้วยกันนั้น ข้อสงวนจะไม่มีผลเป็นการแก้ไขบทบัญญัติหรือผลของสนธิสัญญาแต่อย่างใด (ข้อที่ 21 วรรค 2)³²

4. วิธีการทำข้อสงวนนั้น อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ข้อที่ 23 กำหนดว่า ข้อสงวนก็ดี คำคัดค้านข้อสงวนก็ดี การยอมรับข้อสงวนอย่างชัดแจ้งก็ดี ต้องทำเป็นหนังสือจดแจ้งต่อรัฐคู่สัญญาอื่น ๆ รวมทั้งรัฐที่มีสิทธิเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญานั้นด้วย และเมื่อข้อสงวนนั้นได้ทำขึ้นในขณะที่มีการลงนามในสนธิสัญญาซึ่งต้องมีการให้สัตยาบันแล้ว ข้อสงวนดังกล่าว การยอมรับหรือการให้ความเห็นชอบ ก็จะต้องได้รับการยืนยันจากรัฐที่ทำข้อสงวนในเวลาที่มีการแสดงความยินยอมผูกพันตามสนธิสัญญาด้วยการตั้งข้อสงวนตามอนุสัญญาไซเตส ข้อที่ 23 วรรคแรกระบุว่า บทบัญญัติของอนุสัญญานี้จะไม่อยู่ ภายใต้งบบังคับแห่งข้อสงวนทั่วไปใด ๆ ข้อสงวนเฉพาะรายอาจทำได้ตามบทบัญญัติของข้อที่ 23 นี้ และข้อที่ 15 กับข้อที่ 16

เมื่อพิจารณาความตามอนุสัญญาไซเตสข้อที่ 23 วรรคแรก แล้วจะเห็นได้ว่าอนุสัญญาได้กำหนดให้ภาคีสามารถตั้งข้อสงวนของตนได้เป็น 2 กรณี กล่าวคือ

³²ศึกษาเพิ่มเติมได้จาก Award in the UK/French Continental Shelf Arbitration, Uni in RSA, 1.XVIII, P.3. (Mimeographed)

ก. กรณีเป็นการตั้งข้อสงวน ตามข้อที่ 23 วรรค 2 กับ

ข. กรณีเป็นการตั้งข้อสงวน ตามข้อที่ 15 และ 16

1.2.2.1 กรณีการตั้งข้อสงวนตามข้อที่ 23 วรรค 2

อนุสัญญาไซเตส ข้อที่ 23 วรรค 2 ระบุว่า ภาครัฐหนึ่ง อาจทำข้อสงวนเฉพาะรายไว้ในขณะมอบสัตยาบันสาร สารยอมรับ สารเห็นชอบ หรือ ภาคนิวติสาร ของตนในด้านที่เกี่ยวข้องกับ

ก. ชนิดพันธุ์ใด ๆ ซึ่งรวมอยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 1, 2 และ 3 หรือ

ข. ชั้นส่วนหรือส่วนแตกแขนงชนิดใด ๆ ที่ระบุไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชนิดพันธุ์ที่รวมอยู่ในบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3

ความตามข้อนี้แสดงว่า อนุสัญญากำหนดห้ามการตั้งข้อสงวน ด้านเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขรายชื่อชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาทั้งสามบัญชีเท่านั้น ประการหนึ่ง หรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชั้นส่วนหรือส่วนแตกแขนงของชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้าย เฉพาะหมายเลข 3 เท่านั้นอีกประการหนึ่ง

ผลของการตั้งข้อสงวนนี้ ย่อมทำให้รัฐที่ตั้งข้อสงวนไม่ ผูกพันตามบทบัญญัติของอนุสัญญาไซเตส เฉพาะส่วนที่ได้ตั้งข้อสงวนไว้ นั้น สำหรับการตั้ง ข้อสงวนตามอนุสัญญาไซเตส เป็นเรื่องการตั้งข้อสงวนในรายชื่อชนิดพันธุ์ตามบัญชีแนบท้าย ดังนั้นถ้ารัฐใด ๆ ตั้งข้อสงวนไว้กับชนิดพันธุ์หนึ่งที่ระบุในบัญชีแนบท้าย ชนิดพันธุ์นั้นก็จะไม่อยู่ ในบังคับของอนุสัญญาไซเตสระหว่างรัฐที่ตั้งข้อสงวนนั้นกับรัฐอื่น ทั้งนี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969

อาจยกตัวอย่างประกอบความเข้าใจในเรื่องนี้ได้ว่า สมมติว่า ประเทศไทยได้ตั้งข้อสงวนชนิดพันธุ์จระเข้ น้ำจืดชนิดหนึ่ง ซึ่งถูกระบุให้อยู่ในบัญชีแนบท้าย หมายเลข 2 ของอนุสัญญา ประเทศไทยก็จะสามารถค้าจระเข้ น้ำจืดนี้กับประเทศอื่น ๆ ได้ โดยไม่อยู่ภายใต้บังคับของอนุสัญญาไซเตส ประเทศอื่นที่ทำการค้ากับประเทศไทยนั้น ก็จะ ปฏิบัติต่อประเทศไทยอย่างฐานะที่ไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญานี้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ถือว่า

ประเทศไทยไม่เข้าภาคี อนุสัญญาในการค้าจะเข้าจิตใจคนนั้นนั่นเอง ส่วนชนิดพันธุ์อื่น ๆ ที่ไม่ได้ตั้งข้อสงวนไว้ก็จะต้องค้าภายใต้บังคับของอนุสัญญาต่อไป และสำหรับประเทศอื่น ๆ ที่ทำการค้าระหว่างกัน (โดยไม่ได้ค้ากับประเทศไทย) เกี่ยวกับจะเข้าจิตใจคนนี้ ถ้าประเทศเหล่านั้นไม่ได้ตั้งเอาไว้เป็นข้อสงวนแล้ว ประเทศเหล่านั้นก็จะค้าต่อกันภายใต้บังคับของอนุสัญญาฯ เดส

ลักษณะที่สอง การตั้งข้อสงวนตามกรณีของข้อที่ 15 กับข้อที่ 16 จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในข้อนี้ ๆ ผลทางกฎหมายของการตั้งข้อสงวนเป็นเช่นเดียวกับที่กล่าวแล้วในลักษณะแรก

1.2.2.2 กรณีการตั้งข้อสงวนตามข้อที่ 15

อนุสัญญาฯ ข้อที่ 15 เป็นเรื่องของการแก้ไขบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาหมายเลข 1 และ 2 โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนแรก ระเบียบวรรคแรก เป็นการเสนอขอแก้ไขบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาหมายเลข 1 และ 2 ในการประชุมครั้งหนึ่งเพื่อให้มีการพิจารณาการประชุมครั้งต่อไปตามข้อที่ 15 วรรคแรก (ก) ซึ่งเมื่อที่ประชุมได้รับเอาไว้แล้วก็มีผลบังคับ 90 วันภายหลังจากการประชุมนั้นตามข้อที่ 15 วรรคแรก (ค) แต่ถ้าหากการเสนอขอแก้ไขดังกล่าวซึ่งที่ประชุมได้รับเอาไว้ มีภาคีรัฐหนึ่งรัฐใดต้องการที่จะขอสงวนเกี่ยวกับข้อเสนอดังกล่าว ก็สามารถทำได้ภายในระยะเวลา 90 วันภายหลังจากการประชุมนั้น โดยต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังรัฐผู้รับมอบ ผลทางกฎหมายของการตั้งข้อสงวนนี้จะถือว่า รัฐภาคีที่ขอตั้งข้อสงวนนั้นเป็นเช่นเดียวกับรัฐซึ่งไม่ได้เป็นภาคีของอนุสัญญาฯ เดส ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าชนิดพันธุ์ที่ตนได้ตั้งข้อสงวนดังกล่าวไว้ตามข้อที่ 15 วรรค 3

ส่วนที่สอง ระเบียบวรรค 2 เป็นการเสนอขอแก้ไขบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาหมายเลข 1 และ 2 ในระหว่างการประชุมแต่ละครั้ง เพื่อให้มีการแก้ไขในขณะที่มีการประชุมครั้งนั้น ๆ เลยที่เดียว ถ้าหากว่าที่ประชุมได้รับเอาข้อแก้ไขที่เสนอนั้นไว้แล้ว ข้อแก้ไขดังกล่าวก็จะมีผลบังคับใน 90 วัน ภายหลังจากวันที่สำนักเลขาธิการได้แจ้งให้ภาคีทั้งปวงทราบการยอมรับข้อแก้ไขดังกล่าวของสำนักเลขาธิการตามข้อที่ 15 วรรค

2 (ฉ) แต่ถ้าหากการแก้ไขที่ว่านั้นซึ่งสำนักเลขาธิการได้ทำการยอมรับมีภาคีรัฐหนึ่งรัฐใด ต้องการตั้งข้อสงวนเกี่ยวกับข้อแก้ไขนั้น ก็สามารถทำได้ภายในระยะเวลา 90 วัน หลังจากที่สำนักเลขาธิการได้แจ้งภาคิทราบการยอมรับดังกล่าวข้างต้น โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร ไปยังรัฐบาลผู้รับมอบ และถือว่ารัฐภาคิที่ตั้งข้อสงวนนั้นเป็นเช่นเดียวกับรัฐซึ่งไม่ได้เป็นภาคิ ของอนุสัญญาไซเตสในส่วนที่เกี่ยวกับการค้านิคพันธู์ที่ตนได้ตั้งข้อสงวนดังกล่าวตามข้อที่ 15 วรรค 3

เป็นที่น่าสังเกตว่า การประชุมภาคิอนุสัญญาไซเตสจะมีขึ้นในระยะเวลา ไม่ช้ากว่าครั้งละ 2 ปี ตามความในอนุสัญญาไซเตส ข้อที่ 11 วรรคแรก และ 2 และ ระหว่างการประชุมแต่ละครั้งนั้นก็ให้สิทธิภาคิขยับยกการขอแก้ไขรายชื่อชนิดพันธู์ตามบัญชี แนนทำยอนุสัญญาได้ตามความในข้อที่ 15 ซึ่งอนุสัญญาไซเตสข้อที่ 11 วรรค 3 (ข) ได้ระบุไว้ ลักษณะเช่นนี้แสดงว่า การตั้งข้อสงวนตามข้อที่ 15 ดังกล่าวก็อาจกระทำได้ทุกครั้งที่มีการประชุม อาจสรุปได้ว่าการตั้งข้อสงวนตามข้อที่ 15 นี้สามารถกระทำได้ในเวลาใด ๆ ตามที่อนุสัญญา กำหนดไว้ในข้อที่ 11 นั้นเอง และผลทางกฎหมายของการตั้งข้อสงวนนั้น ให้ถือว่าเป็นเช่นรัฐนอกภาคิอนุสัญญาไซเตส ในส่วนที่มีการตั้งข้อสงวนตามความในข้อที่ 15 วรรค 3 ประกอบกับในข้อที่ 23 วรรค 3

1.2.2.3 กรณีการตั้งข้อสงวนตามข้อที่ 16

อนุสัญญาไซเตสข้อที่ 16 เป็นเรื่องการขอแก้ไขบัญชีแนบ ทำยอนุสัญญาหมายเลข 3 ซึ่งเป็นบัญชีแนบทำยที่หมายถึง ชนิดพันธู์ทุกชนิดซึ่งภาคิใด ๆ ระบุว่าอยู่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับภายในเขตอำนาจของตนเพื่อความมุ่งประสงคิในการป้องกันหรือ จำกัดการใช้ประโยชน์ และจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากภาคิอื่น ๆ ในการ ควบคุมการค้าด้วย ตามความในอนุสัญญาไซเตส ข้อที่ 2 วรรค 3

วรรคแรก ของข้อที่ 16 นี้ระบุว่า ภาคิใด ๆ อาจเสนอ รายชื่อชนิดพันธู์ซึ่งตนถือว่าเป็นชนิดพันธู์ที่จะต้องใช้บังคับภายในอาณาเขตของตนเพื่อความ มุ่งประสงคิตามข้อที่ 2 วรรค 3 ต่อสำนักเลขาธิการในเวลาใดก็ได้

อย่างไรก็ตาม วรรค 2 ของข้อที่ 16 ได้ระบุเอาไว้ว่า ภาควิชาใด ๆ อาจทำข้อสงวนในส่วนที่เกี่ยวกับชนิดพันธุ์ใด ๆ หรือชิ้นส่วน หรือส่วนแตกแขนงใด ๆ ตามบัญชีแนบท้ายหมายเลข 3 ซึ่งรัฐภาคีได้ขอแก้ไขและเลขานุการไซเตสได้แจ้งรายชื่อแต่ละรายชื่อตามย่อหน้าที่ 1 นี้ให้ภาคีต่าง ๆ ได้ทราบแล้ว ในเวลาใด ๆ ก็ได้ โดยการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังรัฐบาลผู้รับมอบ

สำหรับผลทางกฎหมายของการตั้งข้อสงวนตามข้อที่ 16 นี้ ปรากฏตามข้อที่ 16 วรรค 2 ให้ถือว่ารัฐนั้นเป็นเช่นรัฐซึ่งมิได้เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาฉบับนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าชนิดพันธุ์ หรือชิ้นส่วน หรือส่วนแตกแขนงที่เกี่ยวข้องจนกว่าจะได้ถอนข้อสงวนเช่นว่านั้นแล้วเช่นนี้หมายความว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่มีได้ตั้งข้อสงวนยังคงเป็นไปตามอนุสัญญา แต่ในส่วนของรัฐที่ตั้งข้อสงวนย่อมไม่ผูกพันรัฐภาคีอื่น ๆ ในส่วนของข้อสงวนนั้น รัฐภาคีอื่น ๆ อาจทำการค้ากับรัฐที่ตั้งข้อสงวนนั้นได้ในแบบเดียวกับการค้ากับรัฐนอก ภาควิชาอนุสัญญาไซเตสตามเงื่อนไขข้อที่ 10

1.2.2.4 การเพิกถอนข้อสงวน

การเพิกถอนข้อสงวนตามอนุสัญญาไซเตสข้อที่ 15 และ 23 มิได้กำหนดไว้ว่าสามารถเพิกถอนได้ในระยะเวลาใด ดังนั้นการเพิกถอนข้อสงวนจึงอาจกระทำขึ้นในเวลาใดก็ได้³³ ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งนี้จะต้องแจ้งการเพิกถอนข้อสงวนนั้นเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังรัฐบาลผู้รับมอบเพื่อสำนักเลขาธิการอนุสัญญาไซเตสจะได้แจ้งต่อภาคีสมาชิกต่อไปในทำนองเดียวกับเมื่อตอนขอตั้งข้อสงวน

อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกตว่าการเพิกถอนข้อสงวนตามข้อที่ 15 และ 23 นี้ อนุสัญญาไม่ได้ระบุระยะเวลาที่จะมีผลไว้เป็นที่แน่ชัด จึงน่าสงสัยว่าการเพิกถอนข้อสงวนจะมีผลเมื่อใด ดังนั้นการเพิกถอนข้อสงวนย่อมจะมีผลในทันทีที่รัฐภาคีทั้งหลายได้รับแจ้งการเพิกถอนข้อสงวนนั้นแล้ว ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

³³ปรีชา เอี่ยมสุทธา, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง ภาคสันติ

1.2.3 พันธะต่อประเทศที่เพียงลงนามในอนุสัญญา

อนุสัญญาไซเตสบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการลงนามไว้ในข้อที่ 19 ซึ่งระบุว่า อนุสัญญานี้จะเปิดให้มีการลงนาม ณ กรุงวอชิงตัน จนถึงวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1973 และหลังจากนั้นให้มีการลงนาม ณ กรุงเบอร์ลิน จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม ค.ศ. 1974

เมื่อพิจารณาในเรื่องของการลงนาม (signature) ตามความหมายดังกล่าว อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ข้อที่ 18 กำหนดให้รัฐเมื่อได้ลงนามในสนธิสัญญาแล้วก็มีพันธะผูกพันในอันที่จะหลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ซึ่งจะมีผลเสียต่อวัตถุประสงค์ของการทำสนธิสัญญา หรืออย่างน้อยก็ต้องหลีกเลี่ยงการกระทำดังกล่าวจนกว่าจะได้ทำสัตยาบันสนธิสัญญานั้น หรือมิฉะนั้นก็ต้องแสดงออกมาว่ารัฐนั้นไม่ต้องการเป็นภาคีในความตกลงดังกล่าว³⁴

อนึ่งรัฐใด ๆ ที่มีได้ลงนามอนุสัญญาไซเตสได้ทันในเวลาและสถานที่ดังกล่าว ข้อที่ 19 นี้กำหนด อาจเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้ภายหลังก็ได้ด้วยการภาคยานุวัติ (accession) ตามความในข้อที่ 21 ของอนุสัญญานี้ซึ่งระบุว่า อนุสัญญานี้จะเปิดให้มีการภาคยานุวัติโดยไม่จำกัด ภาคยานุวัติสารจะต้องมอบไว้ยังรัฐบาลผู้รับมอบ ซึ่งจะกำหนดไว้ในอนุสัญญา การภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญานั้น ย่อมก่อให้เกิดพันธกรณีในอนุสัญญานั้นแต่ที่รัฐบาลผู้รับมอบได้รับภาคยานุวัติสารแล้ว

1.2.4 พันธะต่อประเทศนอกภาคีอนุสัญญา

ประเทศนอกภาคีอนุสัญญาไซเตส อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ

³⁴Gerhard von Glahn, Laws Among Nations, 4th ed. (New York : Mcmillan Pub. Co., 1981) P.486.

ลักษณะที่ 1 ได้แก่บรรดาประเทศทั้งหลายที่มีได้ร่วมผูกพันในอนุสัญญา โดยตรงกล่าวคือมิได้สมัครใจเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ไม่ว่าโดยวิธีการใด ตามที่อนุสัญญาได้กำหนดไว้ กับ

ลักษณะที่ 2 ได้แก่บรรดาประเทศทั้งหลายที่ได้ร่วมผูกพันในอนุสัญญา โดยตรงแต่มีการตั้งข้อสงวน รัฐที่ตั้งข้อสงวนนั้นเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับข้อสงวนนั้นให้ถือว่าเป็นประเทศนอกภาคี ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติของอนุสัญญาไซเตส ข้อที่ 23 วรรค 3 ซึ่งระบุว่า จนกว่าภาคีสายหนึ่งฝ่ายใดจะได้ออนข้อสงวนของตนซึ่งได้ทำไว้ตามบทบัญญัติของข้อนี้ ให้ถือว่าภาคีสายนั้นเป็นเช่นรัฐซึ่งมิได้เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาฉบับนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้า ชนิดพันธุ์เฉพาะอย่างหรือชิ้นส่วนหรือส่วนแตกแขนงที่ระบุไว้ในข้อสงวนเช่นว่านั้น

อย่างไรก็ตามแม้อนุสัญญาไซเตสจะมีได้ก่อให้เกิดพันธะหรือสิทธิแก่รัฐที่สามดังกล่าวข้างต้น แต่อนุสัญญาก็มีข้อกำหนดที่รัฐภาคีจะต้องปฏิบัติต่อรัฐที่สามซึ่งเป็นรัฐนอกภาคีอนุสัญญาด้วย (ดังปรากฏในอนุสัญญาไซเตส ข้อที่ 10 ว่าด้วยการค้ากับรัฐนอกภาคี) คือในกรณีการส่งออก หรือการส่งกลับออกไปยัง หรือการนำเข้าจากรัฐที่มีได้เป็นภาคีของอนุสัญญานี้ รัฐที่เป็นภาคีจะยอมรับเอกสารที่เทียบเคียงได้ซึ่งออกให้โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในรัฐนั้นซึ่งมีสาระสอดคล้องกับข้อกำหนดของอนุสัญญานี้ แทนใบอนุญาตหรือใบรับรองที่ออกให้ตามอนุสัญญาฉบับนี้ก็ได้

การปฏิบัติตามอนุสัญญาไซเตสข้อที่ 10 นี้ อาจสรุปได้ว่า เมื่อภาคีใด ๆ ต้องการที่จะทำการค้าตามอนุสัญญานี้กับรัฐนอกภาคี รัฐที่เป็นภาคีมีข้อกำหนดที่จะต้องได้รับเอกสารการอนุญาตซึ่งเทียบเคียงได้กับเอกสารการอนุญาต ซึ่งออกตามที่อนุสัญญากำหนดให้ไว้ในหมู่รัฐภาคีด้วยกันเองจากรัฐนอกภาคีที่จะทำการค้ากับตนเสียก่อน การค้าดังกล่าวจึงจะถือว่าถูกต้องตามที่อนุสัญญานี้กำหนด หากมิกระทำเช่นนั้นย่อมถือได้ว่าภาคีละเมิดอนุสัญญา ลักษณะกฎเกณฑ์ดังกล่าว เป็นทางปฏิบัติที่บังคับเข้ากับรัฐภาคีโดยตรง และข้อบังคับกับรัฐนอกภาคีโดยอ้อมในการจัดเตรียมเอกสารการอนุญาตที่เทียบเคียงได้กับเอกสารตามอนุสัญญา หากประสงค์จะค้าขายกับรัฐภาคีไซเตส

สำหรับการค้าชนิดพันธุ์ ชิ้นส่วนหรือส่วนแตกแขนงของชนิดพันธุ์ซึ่งถูกระบุ เป็นข้อสงวนของรัฐบาลใด ๆ กับรัฐนอกภาคนั้น อนุสัญญาไซเตสข้อที่ 23 วรรค 3 ถือว่า รัฐบาลที่ตั้งข้อสงวนไว้จะไม่นับว่าเป็นภาคีของอนุสัญญานี้ในส่วนที่ได้มีการตั้งข้อสงวนไว้ หรืออาจกล่าวได้ว่ารัฐที่เป็นภาคีที่ตั้งข้อสงวนใด ๆ ตามอนุสัญญานี้จะทำการค้ากับรัฐนอกภา คีได้โดยไม่ต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาไซเตสแต่ประการใด เพราะถือว่าคู่สัญญาทั้งสองต่างก็เป็น รัฐนอกภาคีในการค้าชนิดพันธุ์ ชิ้นส่วนหรือส่วนแตกแขนงของชนิดพันธุ์คังว่านั้น นั่นเอง

ประเทศไทยในฐานะภาคีอนุสัญญา อาจกล่าวได้ว่าไม่มีความผูกพันใด ๆ ตามอนุสัญญาไซเตสกับรัฐนอกภาคีอนุสัญญา จะมีอยู่ก็เพียงการปฏิบัติตามอนุสัญญาไซเตส ข้อที่ 10 เท่านั้น

1.3 การดำเนินการของประเทศไทยภายหลังการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาไซเตส

ในทางกฎหมายระหว่างประเทศผลผูกพันของสนธิสัญญาต่อรัฐที่เป็นภาคีมีอยู่ว่า สนธิสัญญาดังกล่าวย่อมมีผลบังคับใช้ผูกพันรัฐภาคีและรัฐภาคีต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญานั้นโดย สุจริต ผลบังคับใช้ดังกล่าวจะครอบคลุมอาณาบริเวณทั้งหมดของรัฐและจะไม่มีผลย้อนหลัง ทั้งนี้ เว้นแต่สนธิสัญญาจะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น อาจกล่าวได้ว่าสนธิสัญญามีผลผูกพันในองค์กร ทางการบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการของแต่ละรัฐภาคี ต้องปฏิบัติตามความผูกพันใน สนธิสัญญานั้น อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ข้อที่ 27 ระบุ ว่า ภาคีจะยกบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายในมาเป็นข้ออ้างในการไม่ถือปฏิบัติตามสนธิสัญญาหา ใดใหม่ และในข้อที่ 46 ซึ่งระบุว่า เว้นแต่ในกรณีที่การยอมรับความผูกพันตามสนธิสัญญานั้น จะเป็นการละเมิดอย่างชัดแจ้งต่อข้อกำหนดตามกฎหมายภายใน ซึ่งเกี่ยวกับความสามารถ ในการทำสนธิสัญญา และข้อกำหนดที่ว่าเป็นหลักการสำคัญอันเป็นพื้นฐานของประเทศ³⁵

³⁵ ปรัชญา เวสาธน์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายระหว่างประเทศและ องค์กรระหว่างประเทศ, ครั้งที่ 1 (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529), หน้า 273.

ดังนั้นเมื่อรัฐได้ยอมรับผูกพันตามสนธิสัญญาแล้ว รัฐภาคีก็มีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามสนธิสัญญาได้

1.3.1 การดำเนินการทางด้านนิติบัญญัติ

การนำเอาสนธิสัญญามายับยัติใช้เป็นกฎหมายภายในของรัฐ สำหรับภาคีที่ถือตามหลักเอกนิยม (Monism) หรือการออกกฎหมายภายในหรือแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของสนธิสัญญาสำหรับภาคีที่ถือตามหลักทวินิยม (Dualism)

หลักเอกนิยมเป็นทฤษฎีทางกฎหมายระหว่างประเทศที่ถือว่าสนธิสัญญาย่อมมีผลบังคับโดยตรง ไม่ว่าตั้งแต่เพียงองค์การของรัฐเท่านั้นแต่ต่อประชาชนด้วย จึงไม่จำเป็นต้องดำเนินการจัดออกเป็นกฎหมายหรือข้อบังคับภายในอีกเพื่อให้สนธิสัญญามีผลบังคับ เพียงแต่ประกาศให้ประชาชนทราบก็พอแล้ว เนื่องจากกฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายในเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

หลักทวินิยมเป็นทฤษฎีทางกฎหมายระหว่างประเทศที่ถือว่ากฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายในไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สนธิสัญญาจะมีผลบังคับโดยตรงต่อรัฐคู่สัญญา เท่านั้นจะใช้บังคับโดยตรงต่อประชาชนไม่ได้ ดังนั้นเพื่อที่จะให้สนธิสัญญามีผลบังคับต่อประชาชนรัฐจึงต้องออกกฎหมายหรือข้อบังคับตามสนธิสัญญาอีกครั้งหนึ่ง³⁶

ประเทศไทยถือปฏิบัติตามหลักทวินิยม ทั้งนี้เนื่องจากรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายพื้นฐานของประเทศได้บัญญัติหลักนี้เอาไว้โดยตลอด ในปี พ.ศ. 2525 อันเป็นที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาไซเตสก็ เป็นปีที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 ใช้บังคับและในมาตราที่ 162 ย่อหน้าที่ 2 ก็ได้ระบุว่า "หนังสือสัญญา...จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบ

³⁶ คัมภีร์คดี อินทชาติ, คำบรรยายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง ภาค สันติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (ม.ป.ป., ม.ป.ท.), หน้า 87.

ของรัฐสภา" ซึ่งแสดงว่าสำหรับประเทศไทยแล้วสนธิสัญญามิเป็นกฎหมาย³⁷ เพราะจะต้องมีการออกพระราชบัญญัติรองรับอีกครั้งหนึ่ง ภายหลังจากที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบสนธิสัญญาแล้วเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามสนธิสัญญาได้ อนึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 มาตรา 178 ย่อหน้าที่ 2 ก็บัญญัติข้อความเดียวกันนี้

อำนาจในการทำสนธิสัญญา เป็นพระราชอำนาจของกษัตริย์ซึ่งทรงไว้ผ่านทางฝ่ายบริหาร ดังนั้น อำนาจในการทำสนธิสัญญาจึงเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร แต่ในกรณีสนธิสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอธิปไตยแห่งชาติ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญาแล้ว อำนาจนิติบัญญัติจะเข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ สนธิสัญญานั้นต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนลงนามผูกพันประเทศ

การให้ความเห็นของรัฐสภานั้นจึงเป็นไปตามข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายภายในและย่อมไม่มีผลถึงความสมบูรณ์ของสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ การกล่าวอ้างกฎหมายภายในของตนมาเป็นข้อ แก่ตัวต่อรัฐอื่นที่เป็นฝ่ายในสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศนั้นกระทำมิได้³⁸

³⁷ สมบูรณ์ เสงี่ยมบุตร, "กฎหมายสนธิสัญญาไทย" ใน กฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีเมือง ภาคสันติ, ปรีชา เอี่ยมสุทธา, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525), หน้า 173.

³⁸ คำตัดสินของศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ ลงวันที่ 14 กันยายน ค.ศ. 1872 กรณี Alabama Case และ Case concerning the Greco-Bulgarian "Communities" ของ P.C.I.J. Series B, No.17, p.32 และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) นความเห็นแนะนำ (Advisory opinion) ลงวันที่ 26 เมษายน ค.ศ. 1988 เรื่อง Applicability of the obligation to arbitrate under section 21 of the United Nations Headquarters Agreement of 26 June 1947 (I.C.J. Reports 1948, pp.34-35 par.57)

(อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 ข้อที่ 27 ก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่างานตนเองเดียวกันว่า คู่สัญญาที่เป็นฝ่ายในสนธิสัญญาย่อมไม่อาจอ้างบทบัญญัติกฎหมายภายในของตนมาเป็นข้ออ้างเพื่อการไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญาได้)

ในส่วนที่อาจสงสัยว่าสนธิสัญญาประเภทใดจะต้องออกกฎหมายรองรับหรือไม่นั้น ครอบคลุมทั่วไปแล้วบทบัญญัติของสนธิสัญญาใดที่ผูกพันเฉพาะรัฐบาลหรือเพียงแต่รัฐบาลเท่านั้นที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัตินั้น ก็ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับ แต่ถ้านบทบัญญัติของสนธิสัญญาใดที่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของประชาชนหรือก่อให้เกิดภาระหน้าที่แก่ประชาชนหรือขัดต่อกฎหมายที่ใช้อยู่ ก็จะต้องมีกฎหมายรองรับหรือแก้กฎหมายที่มีอยู่³⁹ สำหรับอนุสัญญาไซเตสเป็นอนุสัญญาที่ต้องมีการออกกฎหมายรองรับอีกครั้งหนึ่ง เพราะพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ในขณะนั้นไม่สามารถรองรับอนุสัญญาได้ ส่วนพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์พืชป่าแต่อย่างใด ตลอดจนวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติพันธุ์พืชก็ไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตส จึงไม่สามารถรองรับอนุสัญญาไซเตสได้ สำหรับกฎหมายฉบับอื่น ๆ (ที่เป็นกฎหมายบริบทเกี่ยวกับเรื่องนี้) ด้านกระทรวงพาณิชย์ กรมป่าไม้ และกรมศุลกากร ในขณะนั้นก็มีวัตถุประสงค์ไม่ตรงกับหลักการในอนุสัญญาไซเตสอีกด้วย ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปในบทที่ 2 และ 3

ประเทศไทยเพิ่งจะดำเนินการทางการนิติบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามพันธกรณีของอนุสัญญาไซเตสอย่างสำคัญและชัดเจนที่สุดในปี พ.ศ. 2535 นี้เองโดยการพิจารณาออกกฎหมายให้สอดคล้องกับอนุสัญญา เพื่อนำไปบังคับใช้อย่างถูกต้องตามพันธะที่ประเทศไทยมีอยู่ในฐานะรัฐที่เป็นภาคีอนุสัญญา ซึ่งนับว่าเป็นการถูกต้องและเป็นผลดีต่อประเทศไทยเป็นอันมาก แม้ว่าประเทศไทยจะได้ใช้เวลากว่า 10 ปี เพื่อให้สัตยาบันอนุสัญญาไซเตสภายหลังการลงนาม (ลงนามรับรองอนุสัญญาปี พ.ศ. 2516 ให้สัตยาบันปี

³⁹ สมบูรณ์ เสงี่ยมบุตร, "กฎหมายสนธิสัญญาไทย", หน้า 161.

พ.ศ. 2526) และใช้เวลากว่า 10 ปี เพื่ออนุรักษ์กฎหมายภายในให้เป็นไปตามอนุสัญญา
ภายหลังจากการให้สัตยาบันก็ตาม (ออกกฎหมายภายในเพื่อบังคับใช้ในเรื่องต่าง ๆ ใต้ในปี
พ.ศ. 2535) ทั้งนี้ปัญหาสำคัญประการหนึ่ง ได้แก่ การที่พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง
นี้ต้องติดค้างอยู่ในสภาหลายครั้ง เหตุผลที่ติดค้างอยู่ได้แก่ มีกฎหมายอื่นที่สำคัญได้รับการ
พิจารณาจากสภาก่อนประการหนึ่ง และมีการรัฐประหารยุบสภามาครั้งอีกประการหนึ่ง

ในเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ป่า นั้น หลังจากที่ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะ
กรรมาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติ
สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2535 และได้จะ
ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

สำหรับร่างพระราชบัญญัติพันธุ์พืชนั้น ประเด็นสำคัญในการพิจารณาให้
สอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตสยังคงมีอยู่บ้างเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเพาะ
พันธุ์พืช เช่น การเลี้ยงเนื้อเยื่อ การปลูกในน้ำยา เป็นต้น นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องการส่งออก
ต้นกล้วยไม้และดอกกล้วยไม้บางชนิด เช่น รองเท้านารี (Genus : Paphiopedilum)
ซึ่งยังมีปัญหาเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด การเพาะเลี้ยง และการส่งออกอยู่บางประการ กฎหมาย
ฉบับนี้ต้องใช้เวลาในการพิจารณาที่ถี่ถ้วนเนื่องจากเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของประเทศ
เช่นเดียวกับในเรื่องของสัตว์ป่า (โดยประเทศไทยทำการค้าด้านพืชประเภทกล้วยไม้นี้กว่า
40 เปอร์เซ็นต์ในยุโรป, 40 เปอร์เซ็นต์ในญี่ปุ่น, และ 10 เปอร์เซ็นต์ในสหรัฐอเมริกา)
อีกทั้งการที่มีจำนวนมาก พื้นที่ครอบคลุมทั่วประเทศและมีความซับซ้อนในทางชีววิทยาอย่างยิ่ง
จึงเป็นเรื่องที่ละเอียดในการตรวจสอบและการควบคุม (ขณะนี้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแล้ว
สภานิติบัญญัติแห่งชาติผ่านออกมาประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว)

1.3.2 การดำเนินการทางด้านบริหาร

การดำเนินการทางด้านบริหาร ได้แก่ การนำเอาสนธิสัญญาซึ่งได้
แปรสภาพเป็น กฎหมายภายในของรัฐแล้วนั้นไปปฏิบัติ สำหรับการประกาศในหนังสือราชการ
ของประเทศไทยอันได้แก่ราชกิจจานุเบกษานั้น ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่วางระเบียบ

เกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าสนธิสัญญาไม่ว่าจะประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษาหรือไม่ก็ตามย่อมมีผลใช้บังคับเสมอ ถ้าหากว่าได้วางกฎเกณฑ์ตายตัวว่าสนธิสัญญาทุกฉบับจะต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ก็ย่อมจะไม่เป็นการเหมาะสม เพราะว่ามีการทำสนธิสัญญาลับอยู่บ้างเหมือนกัน แต่สนธิสัญญาที่กระทบถึงสิทธิของประชาชนหรือสนธิสัญญาที่มีผลยกเว้นกฎหมายของประเทศไทย ก็ควรที่จะประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้ทราบทั่วกัน⁴⁰

ประเทศไทยได้ดำเนินการทางการบริหารเกี่ยวกับพันธะตามอนุสัญญาไซเตสมาโดยตลอดนับแต่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาเมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยหน่วยงานรัฐบาลที่รับผิดชอบในเรื่องนี้อันได้แก่ กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร และกรมประมง แต่การดำเนินการต่าง ๆ ยังมีปัญหาอยู่มากโดยเฉพาะเรื่องเจ้าหน้าที่ขาดอำนาจทางกฎหมายที่รองรับ การปฏิบัติงาน ตลอดจนในเรื่องของกำลังเจ้าหน้าที่และงบประมาณ

ร่างพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 โดยกองอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหลักการและเหตุผลโดยสรุปว่า เพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเดิมที่ล้าสมัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีพันธกรณีอยู่ ซึ่งก็ได้อ่อนสัญญาไซเตสนั้นเอง การผลักดันการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าในครั้งนี้ถึงกับได้รับคำชมเชยจาก นายชาน เคอ เฮียร์ กรรมการอำนวยการกองทุนสัตว์ป่าโลก (World Wildlife Fund)⁴¹ อันเป็นองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าและให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่รัฐต่าง ๆ เพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าในทุกภูมิภาคของโลกอีกด้วย

⁴⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 171.

⁴¹มติชน (20 สิงหาคม 2534) : 21.

(ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ผ่านการเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติแล้วเพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายต่อไป⁴²)

ร่างพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2535 เพื่อแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 อันเป็นกฎหมายเดิมให้สอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตส ของกองทุนพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ผ่านการเห็นชอบของคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา นำออกใช้กฎหมาย สำหรับหลักการและเหตุผลนั้นอาจสรุปได้ว่าเพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตสประการหนึ่ง สอดคล้องกับสถานการณ์การค้าและการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเพาะพันธุ์พืชด้วยวิธีการสมัยใหม่อีกประการหนึ่ง⁴³ (ขณะนี้ร่างพระราชบัญญัติพันธุ์พืชดังกล่าว สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ผ่านออกเป็นกฎหมายแล้วแต่ยังไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา)

สำหรับสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ กรมประมง ได้เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อพิจารณาพระราชกฤษฎีกาห้ามนำเข้าสัตว์น้ำตามบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส มีรายชื่อสัตว์น้ำจำนวน 258 รายการ และได้ประกาศแล้วโดยประกาศกระทรวงพาณิชย์ ฉบับที่ 58 ลงวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ในจำนวนนี้เป็นการประกาศห้ามส่งออกปลาสวยงามเป็นส่วนใหญ่ เพื่อมิให้แหล่งปะการังถูกทำลายจากการดักจับและจะได้ประกาศห้ามซื้อขายสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ* แม้ว่าจะมีการร้องเรียนจากผู้ที่ทำการค้าใน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴²การประชุม CITES ที่ TOKYO ได้รับพิจารณาถอนชื่อประเทศไทยออกจาก "CITES Ban" (มีนาคม, 1992) เนื่องจากประเทศไทยมีกฎหมายที่ทันสมัยแล้ว

⁴³หน้า (5 ธันวาคม 2534) : 9.

*ลักษณะของการซื้อขายสัตว์น้ำตลอดแนวด้านหน้าและหลังของปะการังเพื่อดักจับปลาสวยงามที่มีกหลอบอยู่ในแนวปะการังนั้น ซึ่งทำให้ปะการังถูกทำลาย

ด้านนี้เกี่ยวกับความเดือดร้อนเนื่องจากกฎเกณฑ์ดังกล่าวและอ้างว่าสามารถเพาะพันธุ์ได้ หรือจับได้ในบริเวณปากแม่น้ำก็ตาม แต่ทางกรมประมงก็ยืนยันในการดำเนินการดังกล่าว ต่อใบ รดยให้เหตุผลว่าปลาทะเลสวยงามนั้นอยู่ในแหล่งปะการังกว่า 99 เปอร์เซ็นต์ ปลาทะเลที่เพาะพันธุ์ได้เองจะมีสีซีดจางกว่าการกำเนิดตามธรรมชาติ⁴⁴ ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ด้วยวิธีทางเทคนิคชีววิทยา

1.3.3 การดำเนินการทางด้านตุลาการ

การดำเนินการทางด้านตุลาการ ได้แก่ การใช้หรือการตีความกฎหมาย ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของสนธิสัญญาหรือเจตนารมณ์ของสนธิสัญญา แต่เนื่องจากประเทศไทยได้อาศัยหลักทวินิยมในการนำเอาสนธิสัญญามายังบังคับใช้เป็นกฎหมายภายใน ดังนั้นการจะใช้หรือตีความกฎหมายให้เป็นไปดังว่าใดก็ต้องรอให้มีการออกกฎหมายภายในในเรื่องดังกล่าวนั้นเสียก่อน ศาลจึงจะสามารถดำเนินการเช่นนั้นได้

ประเทศไทยเพิ่งจะมีพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ซึ่งออกโดยสอดคล้องกับอนุสัญญาไซเตส และขณะนี้ยังไม่ปรากฏคดีเกี่ยวกับการกระทำ ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ให้ศึกษา อย่างไรก็ตามหากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นเมื่อใด ศาลก็ต้องดำเนินการพิจารณาไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินั้นๆ

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวกับพืช ขณะนี้ยังไม่ได้ออกเป็นกฎหมายภายใน อย่างสมบูรณ์ การใช้กฎหมายหรือการตีความจึงยังไม่เกิดขึ้น แต่หากกฎหมายดังกล่าวออกมาบังคับใช้เมื่อใดแล้วศาลก็ต้องดำเนินการ เช่นเดียวกับกรณีของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าด้วยเหมือนกัน ทั้งนี้เป็นไปตามหลักที่ว่า ไม่มีกฎหมาย ไม่มีความคิด นั้นเอง

⁴⁴มติชน (7 กุมภาพันธ์ 2535) : 4.

อนึ่ง เมื่อก้าวถึงการชักกฎหมายเข้าวินิจฉัยตัดสินคดีของศาลแล้วเห็นว่า ควรจะได้อีกกล่าวถึงในเรื่องโทษตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ไว้ด้วยพอเป็นที่เข้าใจ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ได้ประกาศออกใช้แล้ว และศาลจะเป็นผู้ พิจารณาความผิดและกำหนดโทษ ใดๆ ในหมวด 8 ของกฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดโทษตาม ความผิดลักษณะต่าง ๆ ไว้ถึง 14 มาตรา คือในมาตรา 47-60 โทษสูงสุดได้แก่ จำคุก ปรึบ และต่ำสุดคือ ริบ ซึ่งรายละเอียดจะได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย